

سرمایه‌ی اجتماعی شرط علی لازم برای احساس امنیت اجتماعی در شهر تهران

از صفحه 1 تا 26

تاریخ دریافت 93/04/02
تاریخ چاپ

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی درجه عضویت شهر تهران در مجموعه احساس امنیت اجتماعی با تکیه بر مفاهیم مجموعه های فازی است. همچنین با استفاده از شاخص سازگاری و پوشش این موضوع مورد بررسی قرار گرفته است که آیا سرمایه اجتماعی را می توان شرط علی لازم برای احساس امنیت اجتماعی در شهر تهران دانست؟

روش پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر مسیر توصیفی، از نظر میزان ژرفایی، سطحی‌نگر و از نظر زم آن مقطعی است. روش گردآوری اطلاعات نیز میدانی و اسنادی بوده است. جامعه آماری کلیه ساکنان بالای 15 سال مناطق 22 گانه شهر تهران و حجم نمونه 920 نفر بوده است که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم انتخاب و با ابزار پرسشنامه پژوهشگر ساخته مورد پرسش قرار گرفته اند.

یافته های پژوهش نشان داد که 0.991466 درصد موردهای مطالعه شده (مناطق 22 گانه ی شهرداری تهران) تایید کرده است که سرمایه اجتماعی شرط علی لازم برای احساس امنیت اجتماعی بوده است. همچنین سرمایه اجتماعی 0.789266 درصد از فضای احساس امنیت اجتماعی شهر تهران را پوشش داده است. علاوه بر آن شهر تهران در مجموعه ی احساس امنیت اجتماعی (با درجه ی عضویت 0.37) پایین تر از نقطه ی گذر (0.50) بوده است و وضعیت مناسبی نداشته است

کلید واژه ها

سرمایه‌ی اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، شهر تهران، مجموعه های فازی.

1. بیان مساله

درده‌های اخیر، گسترش کاربرد مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی (ویژگی‌ها و عناصر سازمان اجتماعی مثل اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که قادر به ارتقاء کارکرد جامعه از طریق فراهم کردن زمینه‌ی اعمال هماهنگ باشد (محمدی، 1384: 10) درمتون علمی و پژوهشی و اسناد مربوط به سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی درکشورهای مختلف جهان با روندی فزاینده ادامه دارد. امروزه، سرمایه اجتماعی را یکی از اجزای ثروت ملتها و یکی از ابزارهای ظرفیت‌سازی در اجتماعات و سازمان‌ها، تدبیری برای پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی و عاملی برای موفقیت برنامه‌های رفاه اجتماعی و ارتقای سلامت فردی و اجتماعی می‌دانند.

این مفهوم به دلیل ماهیت و محتوا با بسیاری از موضوع‌های مطرح در قلمرو انسانی و اجتماعی از جمله جامعه‌شناسی سازمان‌های اجتماعی ارتباط پیدا می‌کند. این ارتباط و پیوند هرچند در نوع خود بیانگر اهمیت کارکردی سرمایه‌ی اجتماعی است، اما موجب پیچیدگی، گستردگی و تنوع موضوعی نیز شده است؛ به نحوی که برآیند آن را می‌توان در چند وجهی بودن، اختیارکردن سطوح و واحدهای تحلیلی متعدد، تعدد تعاریف مفهومی و شاخص‌های عملیاتی مربوطه مشاهده کرد. این مفهوم به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان یک منبع با ارزش اشاره دارد؛ زیرا این ارتباطات با خلق هنجارها و اعتماد متقابل، موجب تحقق اهداف می‌شوند. به عبارت دیگر، سرمایه اجتماعی در پرتو ارتباطات متقابل، باعث نزدیکی انسان‌ها به یکدیگر شده و همکاری را تسهیل می‌نماید (صالحی امیری، 1387: 10).

امنیت اجتماعی و بعد ذهنی آن یعنی احساس امنیت اجتماعی نیز از جمله مفاهیمی است که ارتباط تنگاتنگی با مفهوم سرمایه اجتماعی

دارد و در برخی از پژوهش‌ها به عنوان یکی از متغیرهای تشکیل دهنده سرمایه اجتماعی مطرح شده است. به طور کلی بحث در مورد مفهوم امنیت اجتماعی را می‌توان به دو بعد عینی (کمیت جرایم، آسیب‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی در جامعه) و ذهنی (احساس امنیت)، تقسیم نمود.

احساس امنیت عبارت است از نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده و آرام-بخش) شهروندان نسبت به عدم تاثیرگذاری حضور و بروز رویدادها و وقایع ضد امنیتی در شرایط فعلی و آتی، در حوزه‌های امنیت اجتماعی، ثبات سیاسی، انسجام هویتی یکپارچه و امنیت سرزمینی. در سطح فردی احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان یا عدم وجود جرم در آن جامعه بر می‌گردد و هر چه میزان فراوانی جرم بالاتر باشد، احساس امنیت پایین‌تر است. ولی این احساس ناامنی تنها ناشی از عدم وجود امنیت در یک جامعه نخواهد بود. ممکن است در یک جامعه امنیت وجود داشته باشد، ولی شهروندان در آن احساس امنیت نداشته باشند و یا برعکس (رحیمی، 1387: 23).

در این پژوهش که با رویکردی فازی¹ مطرح شده و از مفاهیم مجموعه‌ها بهره گرفته شده است، فرض بر آن بوده است که اگر جامعه‌ای دارای سطح بالایی از سرمایه اجتماعی باشد، احساس امنیت در آن نیز از سطح مناسبی برخوردار است یا به بیان دیگر درجه عضویت یک جامعه (در اینجا مناطق 22 گانه شهر تهران) در مجموعه احساس امنیت اجتماعی زیر مجموعه درجه عضویت آن جامعه در مجموعه سرمایه اجتماعی است.

منطق فازی² نخستین بار توسط فردی به نام لطفعلی عسگرزاده در مقاله‌ای با نام نظریه‌های

1- Fuzzy Approach

2- Fuzzy Logic

مجموعه‌های فازی که در سال 1964 نگارش و در سال 1965 منتشر شد، مطرح گردید. شاید بهترین معادلی که بتوان برای واژه‌ی فازی در نظر گرفت معادل "غیرقطعی" باشد. هرچند ممکن است معادل - هایی نظیر غیردقیق، منعطف و یا مبهم نیز استفاده شود (قاسمی، 1389: 35). طرح مجموعه‌های فازی حدود نیم قرن پیش به تدریج کاربردهای مختلف خود را در علوم فنی و مهندسی و پس از آن در علوم انسانی نشان داد. حدود یک دهه است که اصطلاحاتی نظیر منطق فازی، تحلیل فازی و سیستم - های استنباط فازی در علوم اجتماعی نیز مطرح و رو به گسترش هستند (قاسمی، 1389: 1).

از آنجایی که ما در علوم انسانی با پدیده‌های پیچیده، نسبی و چند علیتی مواجهیم، این رویکرد (فازی) می‌تواند در تبیین پدیده‌های انسانی بسیار سودمند باشد. منطق فازی را می‌توان بدعتی در مقابل منطق ارسطویی عنوان نمود که از آن به منطق دو ارزشی (0 یا 1) یاد می‌شود. بدین معنا که عنصری یا جزء یک مجموعه هست و یا نیست. به طور مثال یا تهران توسعه یافته است و یا نیست. اما در رویکرد فازی منطق دوارزشی کنار گذاشته شده و از درجه عضویت در مجموعه خاص سخن به میان می‌آید. دیگر از توسعه - یافته بودن یا نبودن جامعه و یا اجتماعی خاص سخن گفته نمی‌شود، بلکه از میزان توسعه آن و عضویت در مجموعه‌ای با نام "توسعه" یاد می‌گردد. علاوه بر این ویژگی، در رویکرد فازی باکنار هم قرار گرفتن متغیرهای تشکیل دهنده مفهومی خاص (در اینجا سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی) و ساخت مجموعه‌های فراوانی از این متغیرها می‌توان به صورتی بسیار دقیق از میزان عضویت عنصری (در اینجا یک منطقه‌ی شهری) در مجموعه‌ای خاص (در اینجا سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی) سخن گفت. در این پژوهش تلاش می‌گردد با رویکردی فازی به بررسی میزان

برخورداری مناطق 22گانه شهرداری تهران از سرمایه‌ی اجتماعی و رتبه‌بندی آن‌ها پرداخته و با درکنارهم قرار دادن متغیرهای موثر برای سنجش این مفهوم (سرمایه‌ی اجتماعی) به شکلی دقیق و علمی از میزان عضویت این مناطق در مجموعه ای بانام سرمایه اجتماعی اقدام گردد.

علاوه بر موارد اشاره شده، با استفاده از نظریه مجموعه‌های فازی، تعریف شرط علی نیز دچار دگرگونی می‌گردد. در منطق کلاسیک اگر A شرط لازم B باشد، بدین معناست که B بدون حضور A وجود نخواهد داشت و یا "لازم بودن C برای وقوع E از این اندیشه مایه می‌گیرد که اگر C علت E باشد لازم می‌آید که نبودن C نبودن E را به‌دنبال آورد" (لیتل، 1373: 36).

اما در منطق فازی و با استفاده از مفاهیم مرتبط با مجموعه‌های فازی شرط علی بودن A برای B بدین معناست که مجموعه‌ی B (در اینجا احساس امنیت اجتماعی)، زیر مجموعه، مجموعه A است (در اینجا سرمایه‌ی اجتماعی).

در این مقاله سرمایه اجتماعی با سه شاخص اعتماد، همبستگی و مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی نیز در ابعاد پنج‌گانه آن یعنی احساس امنیت جانی، مالی، شغلی، اخلاقی و انتظامی مورد بررسی قرار گرفته است و تلاش شده است به این پرسش پاسخ داده شود که آیا احساس امنیت اجتماعی زیر مجموعه سرمایه اجتماعی است و یا به زبان فازی، آیا سرمایه اجتماعی شهروندان مناطق 22 گانه شهر تهران شرط علی لازم برای احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر تهران است؟

2. ادبیات پژوهش

سرمایه اجتماعی از جمله مفاهیمی است که در طول چند دهه اخیر دامنه وسیعی از تحقیقات علوم

اجتماعی را به خود اختصاص داده است و هر یک از محققین با توجه به رویکرد حاکم بر مسئله شناسی خود، ارتباط آن را با سایر متغیرهای اجتماعی و فرهنگی مورد مطالعه قرار داده اند. فرهمند و زنجانی (1392) در مقاله خود به بررسی ارتباط بین امنیت اجتماعی و با مؤلفه های سرمایه اجتماعی و رفاه اجتماعی پرداخته اند. این پژوهش از نوع پیمایش مقطعی و با استفاده از ابزار پرسشنامه در میان خانواده ها انجام شده است. نتایج به دست آمده نشان داده که تمامی ابعاد سرمایه اجتماعی با رفاه اجتماعی رابطه معناداری دارند و از بین متغیرهای پیشینه ای وضعیت تاهل و جنسیت با رفاه اجتماعی رابطه داشتند. همچنین بین امنیت اجتماعی با سرمایه اجتماعی و رفاه اجتماعی رابطه وجود دارد (همان: 128). ساروخانی و نادری (2013) نیز در مطالعه خود به بررسی امنیت اجتماعی- فرهنگی و عوامل مؤثر بر آن پرداخته اند. نتایج مطالعه مزبور حکایت از آن دارد که جامعه تهران، جامعه ای پرمخاطره و ناامن است، چرا که نهادهای قانونی و دولتی نتوانسته اند زمینه اعتماد مردم به همدیگر را فراهم نمایند و در چنین شرایطی مردم نمی توانند بر سرمایه اجتماعی قابل توجه متکی باشند (همان: 193). همچنین جهانگیری و مساوات (1392) در تحقیقی میدانی به عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی در بین زنان 15 الی 40 ساله شی رازی پرداخته اند. یافته های این مطالعه بیانگر آن است که وضعیت تاهل، رضایت از وضع ظاهر، حمایت خانوادگی، نگرش دیگران نسبت به فرد و تعلق مذهبی از مهم ترین عواملی هستند که امنیت اجتماعی در جامعه مورد مطالعه را تبیین نموده اند. در بین عوامل مورد بررسی حمایت خانوادگی بیشترین قدرت تبیین متغیر وابسته را داشته است و از آن جا که میزان تعهد به آداب و رسوم مذهبی بر سبک پوشش زنان تأثیری قابل توجه دارد بنابراین پس از متغیر حمایت خانوادگی،

میزان پایبندی زنان به اصول مذهبی نیز بیشترین تأثیر را بر امنیت آن ها دارد (همان: 12). نبوی (1389) نیز در مطالعه ای تحت عنوان " بررسی تأثیر پاره ای از عوامل اجتماعی و اقتصادی بر احساس امنیت اجتماعی" احساس امنیت اجتماعی را به سه بعد امنیت جانی، امنیت مالی و امنیت سیاسی تقسیم کرده اند و تأثیر برخی عناصر حوزه های اجتماعی و اقتصادی زندگی افراد بر آن را، مورد بررسی قرار داده اند. از نظریه ی جامعه - شناختی تالکوت پارسنز و نظریه های مربوط به حوزه مطالعات امنیت باری بوزان و ال ویور¹ (1993) به عنوان مبانی نظری تحقیق استفاده شده است. تحقیق مزبور به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش نامه، در بین ساکنین 16 سال و بالاتر شهرستان اهواز، در سال 1387 به انجام شده است. در این تحقیق از شیوه نمونه - گیری خوشه ای چندمرحله ای استفاده شده و حجم نمونه مورد مطالعه 600 نفر بوده اند. مهم ترین نتایج حاصل از آزمون رابطه ی بین متغیرهای تحقیق نشان داده که؛ متغیرهای گرایش به مشارکت در تامین امنیت، تلقی از عملکرد پلیس و پایگاه اجتماعی- اقتصادی به صورت مستقیم و متغیر احساس محرومیت نسبی به طور معکوس بر احساس امنیت اجتماعی افراد تاثیرگذار هستند و متغیرهای تلقی از عملکرد قانون و جنسیت نیز، تنها بر بعد امنیت جانی اثر داشته اند.

در بین مطالعات خارجی نیز مورایاما² (2011) با بررسی ارتباط بین اعتماد نهادی، به عنوان یکی از اصلی ترین شاخص های سرمایه اجتماعی، و امنیت اجتماعی پرداخته است و این که چگونه این دو متغیر می توانند بر روی میزان اضطراب در بین بزرگسالان ژاپنی و اعتماد آن ها به سیستم امنیت ملی و مراقبت های شهری تأثیر گذار

1 - Waever, Buzan

2 - Murayama

باشند. نتایج مطالعه هامادا¹ (1999) نیز تحت عنوان " کارکردهای سیاسی سرمایه اجتماعی برای سیستم امنیت اجتماعی ژاپن در همین راستاست . استون² (2000) نیز به این موضوع پرداخته که در جوامع اسکاندیناوی که از امنیت اجتماعی بالایی برخوردارند اعتماد اجتماعی در بین افراد از سطح بالایی برخوردار است . با توجه به مهاجر پذیری غالب کشورهای غربی مطالعات متعددی نیز بر روی مهاجرت و ارتباط آن بر روی سرمایه اجتماعی و به دنبال آن امنیت اجتماعی کشور میزبان تأکید کرده اند. در این خصوص می توان به مطالعه مکسونی³ (1996) تحت عنوان " امنیت و هویت" مطالعه بورگس تحت عنوان مهاجرت و امنیت در اروپا ، مطالعه بوزان ، کلاستروپ و لمایتر (1993) تحت عنوان " هویت، مهاجرت و موضوع امنیت در اروپا "، مطالعه وینر⁴ (1993) تحت عنوان " مهاجرت بین المللی و امنیت " و مطالعه کُسر⁵ (2005) تحت عنوان " مهاجرت غیر قانونی، امنیت دولتها و امنیت انسانی " اشاره کرد. غالب مطالعات مزبور بر شکل گیری هویت های جدید و تضعیف امنیت پایدار در کشورهای مهاجر پذیر تأکید دارند.

3. مبانی و چهارچوب نظری پژوهش

از منظر دورکیمی امنیت اجتماعی را می توان وضعیتی تعریف کرد که در آن گروهی همبسته مبتنی بر ارزشها، باورها و اعتقادات جمعی مشترک بر اساس تنظیمات هنجارمند (جامعه پذیری و نظارت بر این فرایند) جهت ورود افراد به نظام تقسیم کار اجتماعی (شبهه روابط نقش) برای ارضای تمایلات و ایجاد خشنودی، آمادگی یافته و

1 - Hamada

2 - Stone

3 - McSweeney

4 - Weiner

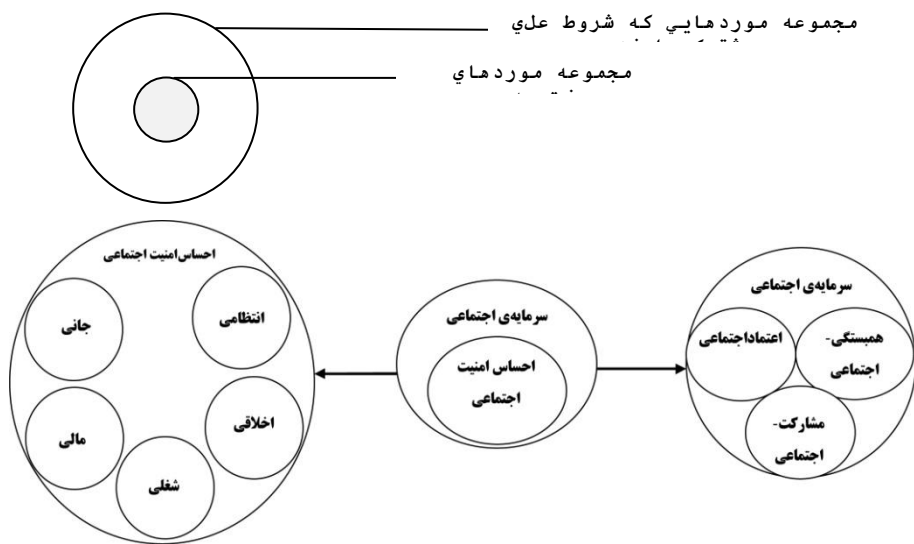
5 - Koser

عمل اجتماعی آنان به سوی انسجام، تعادل و تشدید پیوندهای اجتماعی و تثبیت بیشتر ارزشها و هنجارها جهت گیری شده است (امانت، 1390: 164). ویور¹ امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تغییر و تهدیدات واقعی و محتمل تعریف می‌کند. ویور معتقد است تئوری امنیت اجتماعی بر هویت‌های جمعی در مقیاس بزرگ مانند هویت‌های مذهبی و هویت‌های قومی متمرکز است که کارآیی و وظایفی مستقل از دولت دارند (نویدنیا، 1385: 62). مکتب کنش متقابل نمادین نیز به مفهوم احساس امنیت توجه خاصی دارد. مبنای دیدگاه کنش متقابل نمادین تعریف افراد از وضعیت اجتماعی-ای که در آن قرار گرفته‌اند و امکان انجام تعامل با دیگران را در موقعیت‌های مختلف رقم می‌زنند است، و در این تعامل متقابل است که بنیان‌های نظم و امنیت که بر رفتار اجتماعی افراد استوار است ساخته و تداوم پیدا می‌کند (بیات، 1388: 133). می‌توان گفت که تعاریف مزبور حکایت از این دارند که تقویت و یا تضعیف امنیت اجتماعی در گروه نحوه دستیابی جامعه به انسجام اجتماعی (رویکرد دورکیمی)، چگونگی حفظ کارکردهای اصلی جامعه (رویکرد ویور) و نحوه‌ی تعامل افراد با همدیگر بر اساس تعریف آن‌ها از شرایط پیش‌رو (مکتب کنش متقابل نمادین) است.

می‌توان اذعان داشت که تعاریف رایج از امنیت اجتماعی همپوشانی معناداری با اهداف بنیادین سرمایه اجتماعی دارند چرا که سرمایه اجتماعی نیز درصدد دستیابی به وضعیتی است که تحت تأثیر آن اعضای یک جامعه بتوانند با هم تعاملی سازنده داشته باشند و به نحوی مؤثر فرصت این را داشته باشند که روابط خود را تقویت کنند. بدیهی است که یکی از پیامدهای تحقق سرمایه

اجتماعی دستیابی جامعه به امنیت اجتماعی است و در چنین شرایطی است که امنیت جانی، مالی، شغلی، اخلاقی و انتظامی در جامعه تحقق پیدا می‌کند. از سوی دیگر، این تعاریف دلالتی ضمنی برساختی بودن امنیت اجتماعی و نقش شبکه های اجتماعی در ارتقای امنیت اجتماعی دارند. و از آنجا که سرمایه اجتماعی اساساً پدیده ای برساختی است لذا اهمیت مفاهیم انسجام، اعتماد و مشارکت اجتماعی به عنوان مهم ترین شاخص های سرمایه اجتماعی بیش از پیش آشکار می شود. فرض بنیادین سرمایه اجتماعی بر ارزشمند بودن تعاملات اجتماعی در خلال شبکه های اجتماعی و نهادینه شدن آن در بین مردم است. به طوری که پاتنام یکی از دلایل اصلی کاهش سرمایه اجتماعی در جامعه امریکا را تضعیف روابط و شبکه های اجتماعی می - دانست. تاجبخش (1384) آگاهی شهروندان نسبت به مسائل عمومی را که در چهارچوب اعتماد و هنجارهای عمل متقابل و به واسطه ی تشکلهای داوطلبانه و به صورت افقی سازمان یافته اند و خارج از حوزه دولت و اقتصاد قرار دارند و کنشهای جمعی عام المنفعه ای را موجب می شوند، سرمایه اجتماعی می داند (تاجبخش، 1384: 45). همچنین وی در جایی دیگر سرمایه اجتماعی را مفهوم جدیدی در علوم اجتماعی می داند که به طور خلاصه به معنای «هنجارها و شبکه هایی است که امکان مشارکت مردم در اقدامات جمعی به منظور کسب سود متقابل را فراهم می کند» و با شیوه هایی همچون سنجش سطح اعتماد اجتماعی و سطوح عضویت در انجمن های مدنی رسمی و غیررسمی قابل اندازه گیری است (تاجبخش، ثقفی و کوهستانی نژاد، 1382). از این رو، می توان گفت که با نهادینه شدن ارزشها و هنجار های جمعی در درون شبکه های اجتماعی است که افراد به میزانی قابل قبول از امنیت اجتماعی می رسند. همچنین مطالعات مختلف نشان می دهد که تقویت شبکه های غیر رسمی در چارچوب جامعه مدنی در مقایسه با شبکه های رسمی

سازمان‌یافته از سوی نهادهای دولتی در دستیابی افراد به احساس امنیت اجتماعی اهمیتی دو چندان دارد. از این‌رو، بر اساس استدلال‌های نظری ارائه شده، تقویت سرمایه اجتماعی منجر به شکل‌گیری و تداوم امنیت اجتماعی می‌شود و به نوعی شرط علی لازم برای احساس امنیت اجتماعی است. بنابراین، به منظور آزمون تجربی استدلال مزبور در جامعه مورد مطالعه، برای متغیر سرمایه اجتماعی سه شاخص اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی و مشارکت اجتماعی و برای متغیر احساس امنیت اجتماعی، پنج شاخص احساس امنیت جانی، مالی، شغلی، اخلاقی و انتظامی در نظر گرفته شده است. در تصویر زیر با استفاده از نظریه مجموعه‌های فازی مدل نظری ارائه و متغیرها و شاخص‌های پژوهش نیز آمده است.

تصویر شماره 1: مدل نظری پژوهش (سرمایه‌های اجتماعی) ح (احساس امنیت اجتماعی)~

فرضیه‌های این پژوهش به صورت فازی ساخته شده‌اند. فرضیه‌های فازی متفاوت از غیرفازی است. در روش فازی مفهوم مورد سنجش به مثابه‌ی یک مجموعه‌ی فازی در نظر گرفته شده و پس از آن

درجه‌ی عضویت اعضا در آن مجموعه تعریف می‌شود. بنابراین فرضیه پژوهش را می‌توان چنین بیان کرد:

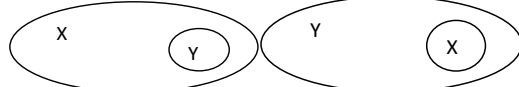
سرمایه‌ی اجتماعی شرط علی لازم¹ برای احساس امنیت اجتماعی است. به طوری که درجه عضویت فازی در مجموعه‌ی احساس امنیت اجتماعی زیرمجموعه درجه عضویت در مجموعه‌ی سرمایه اجتماعی است.

4. روش‌شناسی پژوهش

بیش از دو هزار سال است که قانون ارسطو تعیین می‌کند که از نظر فلسفی چه چیز درست است و چه چیز نادرست. نتایج منطق ارسطویی، "دو ارزشی"، "درستی یا نادرستی"، "سیاه و سفید"، "صفر و یک" می‌تواند مطالب ریاضی و پردازش رایانه‌ای را ساده کند. گرچه می‌توان مثال‌های فراوانی را ذکر کرد که کاربرد منطق ارسطویی در مورد آن‌ها صحیح باشد، اما باید توجه داشت که نباید آنچه را که تنها برای موارد خاصی مصداق دارد به تمام پدیده‌ها تعمیم داد. پدیده‌های واقعی همواره "فازی"²، "مبهم" و "غیر دقیق" هستند (آذر و فرجی، 1389: 1-3).

1- در بیان فرضیه‌های فازی به صورت شرط لازم و شرط کافی لازم است تا دو اصطلاح سازگاری (Consistency) و پوشش (Coverage) مورد بررسی قرار گیرد و مطالبی در مورد آن‌ها بیان شود. شاخص سازگاری بیانگر این است که نتیجه (y) تا چه میزان در مجموعه‌ی شرط لازم (X) عضویت داشته و چه میزان خارج از آن است این شاخص رابطه‌ی دو مجموعه را بر اساس شرط لازم و پیامد توضیح دهد. بر مبنای اصل سازگاری، شواهد تجربی به طور کامل از اصل زیر مجموعه پیروی نکنند. طبق این اصل همه‌ی مصادیق نتیجه به لحاظ نظری زیرمجموعه‌ای از مجموعه مصادیق شرط لازم را تشکیل می‌دهند. در واقع شاخص سازگاری معرف میزان اهمیت نظری رابطه مجموعه‌ها است. شاخص دیگری که برای سنجش رابطه‌ی دو مجموعه استفاده شده است پوشش است. شاخص پوشش مکمل شاخص سازگاری است این شاخص بیانگر میزان اهمیت شرط لازم برای وقوع نتیجه است پوشش کم، نشان‌دهنده‌ی بی‌اهمیتی و بی‌هودگی شرط لازم است (ساعی، کبیری، کسرایی و صادقی، 1390: 80). برای روشنتر شدن موضوع می‌توان تصاویر زیر را ارائه کرد:

شاخص سازگاری (شرط علی) شاخص پوشش (شرط کافی)

2- فازی در لغت یعنی کرکی، درهم و برهم، پرزدار، تیره و نامعلوم

منطق فازی در سال 1965 میلادی و در پی انتشار مقاله‌ای تحت عنوان مجموعه‌های فازی¹ توسط عسگرزاده در دانشگاه کالیفرنیا در برکلی تولد یافت. نظریه مجموعه فازی، توسعه نظریه مجموعه معمولی است. منطق فازی نیز توسعه منطق معمولی (دودویی) است. فازی بودن، همان‌طور که در منطق فازی به کار می‌رود، به انواع مختلف ابهام و و عدم اطمینان و به خصوص به ابهامات مربوط به زبان بیانی و طرز فکر بشر اشاره دارد و با عدم اطمینانی که به وسیله نظریه احتمال بیان می‌شود متفاوت است (تاناکا، 1381: 5-3).

در معرفت‌شناسی فازی، صدق یک گزاره، زیرمجموعه فازی یک بازه‌ی [0 و 1] فرض می‌شود و بین صدق و کذب، ارزش سومی وجود دارد که گزاره‌های این ارزش، غیرقطعی و از نظر صدق و کذب، غیردقیق هستند. درجه عضویت در مجموعه گزاره‌های فازی، مبتنی بر ارزش‌های بین صفر و یک است. ارزش‌های زبانی کاملاً صادق، بینابین و کاملاً غیرصادق، به عنوان ارزش‌های نسبت داده شده، در بازه صفر و یک تعبیر می‌شوند (ساعی، 1388). مجموعه‌های فازی مانند پلی رویکردهای کیفی به مسئله اندازه‌گیری را به رویکردهای کمی پیوند می‌زند و از دو حالت کیفی "عضویت کامل در مجموعه" و "عدم عضویت در مجموعه" تشکیل شده است (طالبان و پیکانی، 1391: 120).

یکی از مفاهیم مهم در تئوری مجموعه‌های فازی، مفهوم تابع عضویت فازی² است. تابع عضویت در مجموعه‌های کلاسیک می‌تواند یک (عضویت در مجموعه) و یا صفر (عدم عضویت در مجموعه) باشد، اما تابع عضویت در مجموعه‌های فازی می‌تواند بازه‌ای بین صفر و یک باشد:

1- Fuzzy Sets

2- Fuzzy Membership Function

عضویت در مجموعه های کلاسیک: $\{0, 1\}$

عضویت در مجموعه های فازی: $[0, 1]$

در نظریه مجموعه های کلاسیک، عضویت قطعی است و مقدار صفر (عدم عضویت) و یک (عضویت) را انتخاب می کند. در حالی که در مجموعه های فازی عضویت یک عنصر در مجموعه با عدم قطعیت همراه است و بنابراین هر عضو به میزانی (یا بهتر است گفته شود با درجاتی) که از صفر تا یک متغیر است، عضو مجموعه قلمداد می شود و به همین دلیل در مجموعه های فازی با مفهوم "درجه عضویت" سخن گفته می شود.

همان طور که در مدل نظری نیز این نکته قابل مشاهده است رابطه زیرمجموعه ای فازی¹ بدین معناست که به طور مثال زمانی مجموعه فازی A زیرمجموعه فازی B است، که مجموعه ای فازی شامل مجموعه ای فازی A باشد. در بحث نظریه مجموعه ای فازی این زیرمجموعه ای به این معناست که درجات عضویت موارد در مجموعه ای کوچکتر یا مساوی درجات عضویت موارد در مجموعه ای B است. به این معنا که درجه عضویت یک منطقه خاص از شهر تهران در مجموعه سرمایه اجتماعی (B) مساوی یا بزرگتر از درجه عضویت همان منطقه در مجموعه احساس امنیت اجتماعی (A) است.

باتوجه به مطالب ارائه شده می توان چنین بیان کرد که با تکیه بر منطق فازی در این پژوهش تمامی 22 منطقه شهر تهران در مجموعه احساس امنیت اجتماعی عضو هستند، اما این عضویت از درجاتی برخوردار است که میزان آن بین صفر و یک در نوسان است.

این پژوهش را می توان از نظر هدف در شمار پژوهش های کاربردی، از نظر مسیر در شمار پژوهش-

های توصیفی¹، از نظر زمان مقطعی و از نظر میزان ژرفایی پهنانگر عنوان نمود. روش گردآوری اطلاعات نیز اسنادی و میدانی بوده است.

جامعه آماری پژوهش کلیه ساکنان بالای 15 سال مناطق 22 گانه شهر تهران است که بر اساس آخرین سرشماری مرکز آمار ایران که در سال 1390 انجام شده است، مجموع آن در مناطق شهری حدود 6249000 نفر است (سایت مرکز آمار ایران، مرداد 1392).

حجم نمونه اولیه با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه کوکران 384 نفر تعیین گردید. با توجه به ناهمگونی مناطق مختلف شهر تهران و با استفاده از اثر طرح که در پژوهش-های شهر تهران مورد استفاده قرار می‌گیرد (این ضریب برحسب شیوه نمونه‌گیری پیشنهادی برای تهران به صورت تجربی نزدیک به 2/5 تا 3 برآورد شده است) دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، [1388] حجم نمونه نهایی 920 نفر تعیین شده است. روش نمونه‌گیری نیز تصادفی متناسب با حجم بوده است. بدین معنا که حجم نمونه تعیین شده در 22 منطقه شهر تهران به نسبت جمعیت منطقه نسبت به جمعیت کل (22 منطقه) تعیین و به همان نسبت نمونه به آن منطقه اختصاص یافته است.

بزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش در بخش اسنادی فیش‌های اطلاعاتی و در بخش میدانی پرسشنامه‌ای پژوهش‌گر ساخته بوده است که اعتبار و پایایی آن با استفاده از اعتبار صوری و پایایی همسانی درونی (آلفای کرونباخ: 0.85) سنجیده شده است.

1- پژوهش توصیفی شامل مجموعه‌ای فنونی می‌شود که برای مشخص کردن، نمایش با الگو، یا توصیف پدیده‌هایی که به صورت طبیعی و بدون دستکاری آزمایشی رخ می‌دهند، به کار می‌رود. و بر ساختن فرضیه و آزمایش آن، تحلیل روابط بین متغیرها و پروراندن قوانین کلی توجه دارد (میرزایی، 1388: 74).

یافته های پژوهش در دو بخش توصیفی (با استفاده از آماره های توصیفی و کاربرد نرم افزار SPSS) و استنباطی (با استفاده از مفاهیم مربوط به مجموعه های فازی و درجه ی عضویت و کاربرد نرم افزار MATLAB¹) ارائه شده است. برای آزمون فرضیه پژوهش نیز از آزمون سازگاری² و پوشش³ (با استفاده از نرم افزار fsQCA⁴) بهره گرفته شده است.

در روش فازی عنصر کلیدی تابع عضویت فازی است. این تابع از طریق فازی سازی⁵ مفاهیم، ساخته می شود. درباره چگونگی عملیاتی سازی تابع عضویت فازی باید گفت درجه عضویت را می توان از طریق رجوع به صاحب نظران و به کمک دانش نظری محقق تعیین کرد. البته اگر شواهد تجربی از نوع کمی باشند، برای تعیین تابع عضویت فازی معیار کمی مورد استفاده قرار می گیرد. تابع عضویت فازی هم بر حسب مقولات کیفی و هم بر حسب تفاوت های کمی در میزان عضویت در بازه [0 و 1] عملیاتی می شود. هر چه نقاط گسست و ارزش های عددی فازی در بازه [0 و 1] بیشتر باشد، دقت پژوهش نیز بیشتر می شود. عنصر کلیدی در تابع عضویت فازی درجه بندی⁶ میزان عضویت در یک مجموعه است (ساعی، 1390: 47).

در این پژوهش نیز پس از تعیین امتیاز مناطق از نظر احساس امنیت اجتماعی به آن ها عددی بین صفر و یک تعلق گرفته است که این عدد میزان عضویت منطقه در مجموعه مناطق دارای احساس امنیت اجتماعی را مشخص می کند. لازم به ذکر است که درجات فازی احساس امنیت اجتماعی بر مبنای ارزش های جدول زیر تعیین شده است:

1- Matrix Laboratory
2- Consistency
3- Coverage
4 - Fuzzy Set Qualitative Comparative Analysis
5- Fuzzification
6- Calibration

جدول شماره 1: ارزش‌های فازی (7 ارزشی)

درجه بندي	برچسب زباني
0.99	عضویت کامل ¹
0.83	بیشتر درون مجموعه ² (عمدتاً عضو)
0.67	بیشتر درون تا بیرون مجموعه ³ (بیشتر عضو)
0.50	نقطه‌گذار ⁴ (بینابین)
0.33	بیشتر بیرون تا درون مجموعه ⁵ (بیشتر غیرعضو)
0.17	بیشتر بیرون از مجموعه ⁶ (عمدتاً غیرعضو)
0.01	عدم عضویت کامل ⁷

(ریگین، 2008)

در این پژوهش با توجه به مطالب ارائه شده، پس از گردآوری اطلاعات میدانی در خصوص دو متغیر اصلی پژوهش (سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی)، درجه عضویت هر یک از مناطق در این دو مجموعه تعیین شده است. بدین معنا که در این پژوهش، پژوهشگر به دنبال ارائه لیستی از مناطق دارای احساس امنیت اجتماعی و یا فاقد آن نیست و هدف در بخش نخست تعیین میزان عضویت شهر تهران در مجموعه احساس امنیت اجتماعی و در بخش بعدی درجه تعلق هر یک از مناطق در این مجموعه است. بنابراین در ابتدا میزان عضویت و درجه‌ی عضویت شهر تهران در مجموعه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی سنجیده شده و پس از آن این موضوع بررسی می‌شود که آیا عضویت در مجموعه احساس امنیت اجتماعی زیرمجموعه عضویت در مجموعه سرمایه اجتماعی است یا خیر؟ که این موضوع همان‌طور که اشاره شد با آزمون سازگاری و پوشش مورد بررسی قرار گرفته است.

1- Full membership

2- Mostly in

3 - Degree of membership is More in than out

4- Cross – over point

5 - Degree of membership is More out than in

6-Mostly out

7- Full non membership

فرض پژوهش بر این مدعا استوار است که مناطق دارای درجه عضویت بالا در مجموعه سرمایه‌های اجتماعی دارای درجه عضویت بالا در مجموعه احساس امنیت اجتماعی هستند. به بیان دیگر مجموعه احساس امنیت اجتماعی زیر مجموعه‌ای از مجموعه سرمایه اجتماعی در نظر گرفته شده است. بدین ترتیب شهر تهران در ارتباط با احساس امنیت اجتماعی می‌تواند در یکی از حالت‌های عدم عضویت کامل / آستانه‌ی عدم عضویت کامل / بیشتر بیرون مجموعه / نقطه‌ی گذار / بیشتر درون مجموعه / آستانه - ی عضویت کامل / عضویت کامل در مجموعه احساس امنیت اجتماعی قرار داشته باشد.

5. یافته‌های پژوهش

در بخش یافته‌ها، ابتدا درجه عضویت شهروندان تهرانی در دو مجموعه سرمایه اجتماعی (به همراه درجه‌ی عضویت در مجموعه‌های اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و همبستگی اجتماعی) و احساس امنیت اجتماعی (به همراه درجه عضویت در مجموعه‌های احساس امنیت جانی، مالی، انتظامی، شغلی و اخلاقی) ارائه شده و پس از آن به آزمون فرضیه پژوهش پرداخته شده است.

– درجه عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه سرمایه‌ی اجتماعی

به منظور بررسی درجه‌ی عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی ابتدا درجه عضویت شهروندان در سه مجموعه اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی و مشارکت اجتماعی (به عنوان شاخص‌های سرمایه‌ی اجتماعی) مورد ارزیابی قرار گرفت و پس از آن نیز با استفاده از درجه عضویت شهروندان در مجم وعه‌های احساس امنیت جانی، مالی، شغلی، انتظامی و اخلاقی (به عنوان شاخص‌های احساس امنیت) ارائه شده است. میانگین حاصل از هر یک از شاخص‌ها با استفاده از فرمول زیر به

درجه عضویت در آن مجموعه خاص تبدیل گردید :

$$\mu_X(x) = \frac{x - \min}{\max - \min}$$

البته لازم به ذکر است که درجه عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه های مورد نظر و همچنین درجه عضویت هریک از مناطق 22 گانه ی شهر تهران در دو مجموعه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی با استفاده از نرم افزار MATLAB محاسبه شده است.

در جدول زیر درجه عضویت شهروندان 22 منطقه تهران در سه مجموعه اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و همبستگی اجتماعی آمده است.

جدول شماره 2: درجه ی عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه ی سرمایه ی اجتماعی

شاخص های سرمایه ی اجتماعی	میانگین (تا 71)	درجه ی عضویت
اعتماد اجتماعی	3.90	0.48
همبستگی اجتماعی	4.85	0.64
مشارکت اجتماعی	2.18	0.20
سرمایه ی اجتماعی (کل)	3.85	0.47

درجه عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه ی سرمایه اجتماعی (0.47) نشان می دهد که عضویت شهروندان پایین تر از نقطه ی بینابین مجموعه بوده و در حد فاصل این نقطه و بیشتر غیرعضو قرار دارد. بنابراین می توان عنوان کرد که شهروندان تهرانی دارای درجه عضویت مناسبی در مجموعه سرمایه اجتماعی نبوده اند و پایین ترین درجه عضویت آن ها نیز مربوط به مجموعه مشارکت اجتماعی است (با درجه ی عضویت 0.20).

– درجه عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهرانی در این پژوهش با 5 شاخص مورد بررسی قرار گرفته است. از میان این شاخص ها پایین ترین درجه عضویت شهروندان تهرانی به ترتیب در مجموعه های احساس امنیت شغلی (با درجه ی عضویت 0.32)، احساس

امنیت جانی (با درجه‌ی عضویت 0.33) و احساس امنیت مالی (با درجه‌ی عضویت 0.32) بوده است. در مجموع نیز درجه عضویت شهروندان تهرانی در احساس امنیت اجتماعی 0.37 بوده است که از نقطه بینابین (0.5) نیز پایین‌تر بوده و نشان از وضعیت نامطلوب احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهران دارد. در جدول زیر درجه عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه احساس امنیت و شاخص‌های آن آمده است.

جدول شماره 3: درجه عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه احساس امنیت اجتماعی

شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی	میانگین (تا 7)	درجه‌ی عضویت
احساس امنیت جانی	2.96	0.33
احساس امنیت مالی	3.26	0.38
احساس امنیت شغلی	2.93	0.32
احساس امنیت اخلاقی	3.47	0.41
احساس امنیت انتظامی	3.47	0.41
احساس امنیت (کل)	3.21	0.37

در جدول زیر نیز می‌توان درجه عضویت ساکنان مناطق 22گانه شهر تهران را در دو مجموعه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی مشاهده کرد.

جدول شماره 4: درجه عضویت مناطق 22گانه شهر تهران در مجموعه‌های سرمایه اجتماعی و احساس امنیت

منطقه	درجه عضویت در مجموعه سرمایه اجتماعی	درجه عضویت در مجموعه احساس امنیت
1	0.4900	0.3620
2	0.4833	0.3585
3	0.4983	0.4252
4	0.4583	0.4234
5	0.4850	0.3524
6	0.4800	0.3624
7	0.4733	0.3618
8	0.4817	0.4069
9	0.4500	0.4250

0.4346	0.4667	10
0.5068	0.4483	11
0.3421	0.4650	12
0.3412	0.4933	13
0.4448	0.4317	14
0.3815	0.4533	15
0.4266	0.4967	16
0.3100	0.4950	17
0.3378	0.5050	18
0.3239	0.5000	19
0.3106	0.4683	20
0.3616	0.4650	21
0.3373	0.4833	22
0.3789	0.4750	کل مناطق

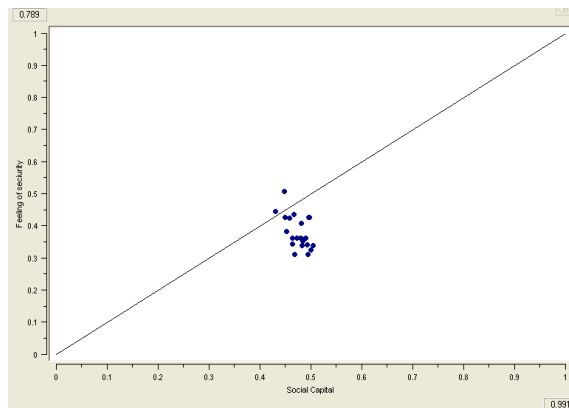
مناطق‌ای که بالاترین درجه عضویت در مجموعه سرمایه اجتماعی را دارا هستند مناطق 18 (با درجه عضویت 0.4583)، 19 (با درجه عضویت 0.50) و 3 (با درجه عضویت 0.4983) و مناطق‌ای که دارای پایین‌ترین درجه عضویت در مجموعه سرمایه اجتماعی بوده‌اند مناطق 14 (با درجه عضویت 0.4317)، 11 (با درجه عضویت 0.4483) و 9 (با درجه عضویت 0.45) بوده‌اند. همچنین مناطق 11 (با درجه عضویت 0.4069)، 14 (با درجه عضویت 0.4448) و 10 (با درجه عضویت 0.4336) بالاترین درجه عضویت در مجموعه احساس امنیت اجتماعی و مناطق 17 (با درجه عضویت 0.31)، 20 (با درجه عضویت 0.3106) و 19 (با درجه عضویت 0.3239) پایین‌ترین درجه عضویت در این مجموعه را به خود اختصاص داده‌اند.

– آزمون فرضیه‌ی پژوهش

در این بخش از پژوهش با استفاده از نرم افزار fsQCA فرضیه مطرح شده در قالب شرط علی مورد آزمون قرار گرفته است. فرضیه مطرح شده بیان کرده بود که سرمایه اجتماعی شرط علی لازم برای احساس امنیت اجتماعی در شهر تهران است.

به گونه‌ای که درجه عضویت فازی در مجموعه احساس امنیت اجتماعی، زیرمجموعه درجه عضویت فازی در مجموعه سرمایه اجتماعی است.

برای آزمون این فرضیه از معیار نمودار و شاخص سازگاری و شاخص پوشش استفاده شده است. میزان عضویت در زیر و بالای قطر اصلی محور بر صدق یا نقیض عضویت اعضا در شرط علی لازم/کافی برای وقوع نتیجه دلالت دارد. بر مبنای نظریه فازی اگر تمرکز مصادیق در زیر نمودار باشد، علت به مثابه شرط لازم پذیرفته می‌شود (ریگین، 2000 و ساعی، 1392). در نمودار زیر به جز منطقه 11 و 14 سایر مناطق در زیر قطر اصلی قرار دارد.

نمودار شماره 1: پراکندگی امتیازات فاز سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

لازم است در این بخش از پژوهش به این نکته اشاره شود که در بیان شرط لازم در منطق کلاسیک حتی یک مورد نقض شدن رابطه زیر مجموعه ای می‌تواند فرضیه شرط لازم/کافی را ابطال کند. به بیانی دیگر در آزمون بالا با توجه به منطق کلاسیک، اگر یک منطقه نیز بالای قطر اصلی قرار می‌گرفت فرضیه باطل می‌شد. زیرا این یک مورد احتمالی، نشان از آن داشت که در آن منطقه

شهری احساس امنیت اجتماعی زیرمجموعه سرمایه اجتماعی نبوده است.

ریگین¹ (2000) با اشاره به ویژگی های خاص پدیده‌های اجتماعی از جمله چندبعدی بودن²، پیچیدگی و... مفهومی تحت عنوان معیار احتمالی³ را مطرح می‌کند. در مورد این مفهوم ریگین معتقد است که در بررسی پدیده های انسانی لزوماً تمامی مصادیق نباید شرط زیرمجموعه ای را رعایت کند و وجود یک یا چند مورد مصادیق نقض⁴، دلیلی بر ابطال شرط لازم نبوده و با مطرح کردن ارزش محک³ معتقد است که می توان از اصطلاحاتی چون در اکثریت چشمگیر لازم⁴، در بیشتر موارد لازم⁵ و کم کم و بیش لازم⁶ در علوم انسانی استفاده کرد. وی برای شرط محک سه معیار 50 درصد (کم و بیش لازم)، 65 درصد (در بیشتر موارد لازم) و 80 درصد (اکثریت چشمگیر لازم) را مطرح نموده و به‌طور مثال بیان می دارد که در 22 مورد (همچون پژوهش حاضر که در مورد 22 منطقه شرط لازم را آزمون کرده است) با ارزش محک 65 درصد (در بیشتر موارد لازم)، و در سطح معنی داری 0.05 باید حداقل 19 منطقه شرط زیرمجموعه ه احساس امنیت اجتماعی نسبت به مجموعه سرمایه اجتماعی را رعایت کرده باشد. با توجه به جدول معیار احتمالی (که بخشی از آن در زیر آمده است) و در سطح معنی داری 0.05 (با 95 درصد اطمینان) و در ارزش محک 0.65، فرضیه شرط لازم بودن عضویت در مجموعه سرمایه اجتماعی برای عضویت در م جموعه- احساس امنیت اجتماعی تایید شده است.

جدول شماره 5: تعداد موارد سازگار لازم برای پذیرش آزمون احتمالی شرط لازم

ارزش محک

1- Ragin
2- Probabilistic Criteria
3- Benchmark Value
4- Almost Always
5- Usually
6- More often Than Not

N	0.50			0.65			0.80		
	=0.10 α	=0.05 α	=0.01 α	α =0.10	α =0.05	=0.01 α	=0.10 α	=0.05 α	=0.01 α
22	15	16	17	18	19	21	21	21	22

(ریگین، 2000: 114)

علاوه بر آزمون فرضیه، توسط نمودار پراکنندگی و جدول معیار احتمالی، در زیر، آزمون سازگاری و پوشش نیز (با استفاده از نرم افزار fsQCA) اطلاعاتی را در خود جای داده است.

جدول شماره 6: تحلیل علی رابطه دو مجموعه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی بر مبنای شرط لازم

تحلیل شرط لازم		
متغیر نتیجه: احساس امنیت اجتماعی		
شرط آزمون شده: سرمایه اجتماعی	سازگاری	پوشش
	0.991466	0.789266

داده‌های تجربی ناظر بر رابطه فازی در مجموعه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی دلالت بر آن دارد که شاخص سازگاری¹ بین این دو مجموعه برابر با 0.991466 است. این ارزش نشان می‌دهد که 99 درصد موردهای مطالعه شده (مناطق 22 گانه) این ادعا را تایید می‌کند که سرمایه اجتماعی شرط لازم برای احساس امنیت اجتماعی است. شاخص پوشش² بین دو مجموعه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی نیز برابر با 0.789266 است. این ارزش بیانگر میزان اهمیت تجربی سرمایه اجتماعی برای احساس امنیت اجتماعی است. شواهد موجود دلالت بر آن دارد که 0.789266 از فضای احساس امنیت اجتماعی توسط سرمایه اجتماعی پوشش داده شده است. بدین ترتیب، شرط سرمایه اجتماعی 0.789266 درصد از عضویت کل نتیجه را پوشش داده است.

بنابراین می‌توان عنوان نمود که تقریباً در بیشتر مناطق 22 گانه شهر تهران درجه عضویت در

1- Consistency
2 - Coverage

مجموعه احساس امنیت اجتماعی کمتر از درجه عضویت آن منطقه در مجموعه سرمایه اجتماعی است. به بیان دیگر مناطقی که شهروندان آن از اعتماد، همبستگی و مشارکت اجتماعی برخوردار هستند، از احساس امنیت اجتماعی (در ابعاد جانی، مالی، شغلی، انتظامی و اخلاقی) نیز برخوردار بوده‌اند. البته لازم است این موضوع یادآوری شود که هیچ یک از مناطق شهر تهران از سطح احساس امنیت اجتماعی مناسبی برخوردار نبوده‌اند، با این وجود بیان مطالب بالا بدین معناست که احساس امنیت اجتماعی اندک هر منطقه تحت تاثیر سرمایه اجتماعی موجود میان ساکنان آن منطقه بوده است.

6. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با رویکردی فازی به دو مفهوم سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی نگریسته و به جای توجه به رابطه بین این دو متغیر (به معنای همبستگی) به درجه عضویت و اصل زیرمجموعه‌ای توجه نموده است. و به جای کشف میزان همبستگی X و Y و میزان تبیین واریانس Y توسط X ، در پی تعیین درجه عضویت هر یک از واحدهای مورد مطالعه در مجموعه هدف (نتیجه: سرمایه‌ی اجتماعی) بوده است. به همین منظور فرضیه‌های طراحی شده در قالب نظریه مجموعه‌ها طراحی شده و در پی کشف این موضوع بوده است که سرمایه اجتماعی شرط علی لازم برای احساس امنیت اجتماعی بوده است یا خیر؟

توصیف یافته‌ها نشان می‌دهد که درجه عضویت شهروندان تهرانی در مجموعه سرمایه اجتماعی اجتماعی در سطح مطلوبی نبوده است (با درجه‌ی عضویت 0.4750). درجه عضویت بدست آمده برای مجموعه سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که عضویت شهروندان شهر تهران در این مجموعه پایین‌تر از

نقطه بینابین بوده است¹. از بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی (با درجه‌ی عضویت 0.20) کمترین درجه عضویت و همبستگی اجتماعی (با درجه‌ی عضویت 0.64) بالاترین درجه عضویت را به خود اختصاص داده است. در مورد مولفه‌های تشکیل دهنده احساس امنیت اجتماعی نیز، احساس امنیت شغلی (با درجه‌ی عضویت 0) پایین‌ترین درجه عضویت را به خود اختصاص داده است.

در ادامه برای تحلیل یافته‌های پژوهش می‌توان به نتایج حاصل از آزمون شرط لازم اشاره شده، پرداخت که در آن فرض بر این بوده است که سرمایه اجتماعی شرط علی لازم برای احساس امنیت اجتماعی در مناطق سه‌گانه شهر تهران بوده‌اند. نتیجه این آزمون نشان داد که سرمایه اجتماعی را می‌توان شرط علی لازم برای تحقق احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهرانی عنوان نمود. تایید این فرضیه بیان می‌دارد که اگر در بین شهروندان تهرانی سرمایه‌ی اجتماعی از حد مطلوبی برخوردار باشد، از احساس امنیت اجتماعی بالایی نیز برخوردارند. یا به زبان فازی، اگر درجه عضویت شهروندان در مجموعه سرمایه‌ی اجتماعی بالا باشد، درجه عضویت آن‌ها در مجموعه احساس امنیت اجتماعی نیز بالا خواهد بود. این بخش از یافته‌های تحقیق همسو با یافته‌های مطالعات صورت گرفته (کراوفورد:

99؛ مکدونالد: 00 و پاپووا: 0) می‌باشد. به طوری که، پاپووا در مطالعه خود تحت عنوان " سرمایه اجتماعی به مثابه یک شاخص امنیتی" نشان داد که تقویت سرمایه اجتماعی می‌تواند منجر به ایجاد و تقویت امنیت اجتماعی در سطوح خرد و کلان جامعه، به‌ویژه در سطح کلان

1- عضویت کامل: 0.99، عمدتاً عضو مجموعه: 0.83، بیشتر عضو مجموعه: 0.67، گقطه‌ی گذار (بینابین): 0.50، بیشتر غیرعضو: 0.33، عمدتاً غیرعضو: 0.17 و عدم عضویت در مجموعه: 0.01 (ریگین 2000 و ساعی 1392).

و در کشورهای در حال گذار به دموکراسی ، شود (پاپووا، ۲۰۰۰: ۷).

آزمون سازگاری و پوشش نشان داد که در ۰۰ منطقه از ۰۰ منطقه تهران اصل زیرمجموعه بودن احساس امنیت برای سرمایه اجتماعی به طور کامل تایید شده است و تقریباً ۹۹ درصد نمونه ها این فرض را تایید نموده اند (Consistency: 0.991466). علاوه بر آن عدد بدست آمده در شاخص پوشش نیز (Coverage: 0.789266) بیان می دارد که نزدیک به ۹۰ درصد فضای مجموعه سرمایه اجتماعی توسط مجموعه احساس امنیت اجتماعی پوشش داده شده است.

منابع

- آذر، عادل و حجت فرجی (1389). علم مدیریت فازی. تهران: موسسه کتاب مهربان نشر، چاپ چهارم.
- امانت، حمید (1390). امنیت اجتماعی و ارائه ی الگوی سنجش آن. فصلنامه ی مطالعات امنیت اجتماعی، شماره 27، ص 145-175.
- بیات، بهرام (1388). جامعه شناسی احساس امنیت. تهران: امیر کبیر.
- تاناکا، کازوئو (1381). مقدمه ای بر منطق فازی برای کاربردهای عملی. ترجمه ی علی وحیدیان کامیاد و رضا طارقیان. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- تاجبخش، کیان [به کوشش] (1384)، سرمایه ی اجتماعی، دموکراسی و توسعه (نوشته ی رابرت پاتنام، جیمز کلنن، کلاوس اوفه، پیر بوردیو، فرانسیس فوکویاما، و ادوارد مک کله لند). ترجمه ی افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: نشر شیرازه.
- تاجبخش، کیان. ثقفی، مراد و مسعود کوهستانی نژاد (1382). سرمایه ی اجتماعی و سیاست های اجتماعی (بررسی وضعیت سرمایه ی اجتماعی در ایران امروز) فصلنامه ی علمی پژوهشی رفاه اجتماعی. سال سوم شماره 10. ص 155 تا 199.
- جهانگیری، جهانگیر و ابراهیم مساوات (1392). بررسی عوام مؤثر بر امنیت اجتماعی زنان: مطالعه موردی زنان 15-40 ساله شهر شیراز. مجله پژوهش های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال دوم، سال پایی 6، شماره دوم، صص 41-55.
- دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران (1388). طرح فنی نمونه گیری نظرسنجی های شهری در تهران و مناطق 22گانه ی آن. تهران: دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، اداره ی افکارسنجی.
- رحیمی، رسول (1387). بررسی عوامل اجتماعی و امنیتی مؤثر بر احساس امنیت شهروندان منطقه ی 17 تهران در سال 1387. پایان نامه ی کارشناسی ارشد، رشته ی اطلاعات، دانشکده علوم و فنون اطلاعات و آگاهی، دانشگاه علوم انتظامی.

- ساعی، علی (1390). تحلیل فازی اعتماد اجتماعی (مطالعه‌ی موردی اعتماد شهروندان به شهردار تهران). تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ.
- ساعی، علی. کبیری، افشار. کسرای، محمدسالار و حسین صادقی (1390). سرمایه‌ی اجتماعی و حکمرانی خوب: تحلیل تطبیقی فازی بین کشوری از سال 2000 تا 2008. فصلنامه-ی علمی پژوهشی مسائل اجتماعی ایران. تهران: دانشگاه تربیت معلم، دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی. سال دوم، شماره‌ی دوم. ص 63 - 93.
- ساعی، علی (1392). روش پژوهش تطبیقی با رویکرد تحلیل کمی، تاریخی و فازی. تهران: آگه.
- سایت مرکز آمار ایران (مرداد ماه سال 1392). جمعیت شهرستان تهران به تفکیک سن، جنس و خانوار. قابل دسترس در اینترنت: www.sci.org.ir
- صالحی امیری، سید رضا (1387). درآمدی بر مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی، پژوهشنامه‌ی مدیریت و سرمایه‌ی اجتماعی، پژوهشکده‌ی تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، ص 9-24.
- طالبان، محمدرضا و تکتم پیکانی (1391). آزمون فازی ارتباط علی دین‌داری با کجروی: شرط لازم یا شرط کافی. فصلنامه‌ی علمی پژوهشی مسائل اجتماعی ایران. تهران: دانشگاه تربیت معلم، دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی. سال سوم، شماره‌ی دوم. ص 119-152.
- زنجانی، سعید و ناصر فقهی فرهمند (1392). ارتباط بین امنیت اجتماعی با مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و رفاه اجتماعی: مطالعه موردی خانواده‌های شهر تبریز. فصلنامه تخصصی دانش انتظامی آذربایجان شرقی، سال دوم، شماره 8، صص 127-151.
- قاسمی، وحید (1389). سیستم‌های استنباط فازی و پژوهش-های اجتماعی. تهران: جامعه‌شناسان.
- لیتل، دانیل (1373). تبیین در علوم اجتماعی (درآمدی به فلسفه‌ی علم الاجتماع). ترجمه‌ی عبدالکریم سروش. تهران: صراط.
- محمدی، محمدعلی (1384). سرمایه‌ی اجتماعی و سنجش آن. تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی.

- میرزایی، خلیل (1388). پژوهش، پژوهشگری و پژوهشنامه - نویسی، جلد اول. تهران: جامعه‌شناسان.
- نبوی، سید عبدالحسین؛ حسین زاده، علی حسین و سیده هاجر (1389)، بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی. مجله جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و یکم، شماره پیاپی 40، شماره چهارم، صص 73-96.
- نویدنیا، منیژه (1385). تاملی نظری در امنیت اجتماعی؛ با تاکید بر گونه های امنیت. فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی، سال نهم، شماره اول، صص 53-72.
- Crawford, B. (1998). The Causes of Cultural Conflict: Assessing the Evidence.
- Hamada, J. (1999). Policy implications of social capital for the Japanese social security system. Okayama University
- Koser, K. (2005). Irregular migration, state security and human security. GCIM.
- McDonald, M. (2008). Securitization and the Construction of Security. European Journal of International Relations, 14(4), 563-587.
- McSweeney, B. (1996). Identity and security: Buzan and the Copenhagen school. Review of international studies, 22(01), 81-93.
- Murayama, H., Taguchi, A., Ryu, S., Nagata, S., & Murashima, S. (2011). Institutional trust in the national social security and municipal healthcare systems for the elderly and anxiety with respect to receiving elderly care in Japan: a cross-sectional study. Health Promotion International, dar052.
- Popova, Z. (2012). The Social Capital as a Security Factor. Journal of Regional Security, (1), 77-96.
- Ragin, Charles C. (2000). fuzzy - sets Social Science. The University of Chicago Press.
- Ragin, Charles C. (2008). Redesigning social inquiry: fuzzy sets and beyond. The University of Chicago Press, Ltd., London.
- Saroukhani, B., & Naderi, A. A. (2013). The Study of Social-cultural Security in Tehran-Iran. International Journal of Business and Social Science, 4(2).
- Stone, W. (2000). Social capital and social security. Family Matters, 57, 10-13.
- Wæver, O., Buzan, B., Kelstrup, M., & Lemaitre, P. (1993). Identity migration and the new security agenda in Europe.
- Weiner, M. (1993). International migration and security.

